

mindennapi személyiségek, események, a részletekről éppen csak annyit tudunk meg, hogy senki vagy semmi se álljon útjában annak, hogy meg-megállva ugyan, de továbbhaladjunk. Igaz ez még az olyan kiemelkedő alakok esetén is, mint Szent Ignác vagy Xavéri Szent Ferenc. Akit ez zavar, annak rossz hír, hogy már el is kezdte foglalkoztatni a jezsuitaság mibenléte.

ÁBRAHÁM DÁNIEL

(Fordította SzeleNGe Judit,
Osiris Kiadó–JTMR, 2002, 490 oldal,
4500 Ft)

BRÉDA FERENC:

Antracit

A Franciaországból a kilencvenes évek elején Erdélybe hazatért Bréda Ferenc negyedik, az *Előretolt Helyőrség* sorozatban megjelent könyve útjelző (egy alább említett szerzővel való összefüggést előlegezve) és útkereső szándékával mindenképpen figyelemre érdemes.

Az alcím (*Alkalmazott nyelv-léttan – Orthoexistenciális esszé*) sok mindent megmagyaráz a könyv műfaját illetően. Nyelv-léttant alkalmaz, tehát a nyelv (miben)létét és lehetőségeit tárja fel, miközben egy misztikus-mágikus víziót kódol esszéisztikusan az erdélyi egyetemes szellem-

ről. Orbán János Dénes az előszóban Johann von Kronstadt néven szól arról, hogy „az *Antracit* leginkább magyarul van írva, de nemcsak”, mert a könyvben mindvégig jelenlévő etimologizálás, a magyar és más nyelvek (a szerző által felvett *Francois* keresztnévből is sejthető, hogy főleg a francia) szavainak hangalak és jelentés szempontjából történő összevetése egy másfajta, talán misztikus-költői nyelviséget is ad. Ezt a Heidegger is megszügyenítő nyelv-játékot OJD a nyelv érdekében elkövetett merényletnek nevezi, mivel a nyelv teremtőerejét az olvasó ellen fordítja: a végtelen alliteráló metaforasorok az előbb említett (inter)lingvisztikai sajátosságokkal együtt a befogadást a könyv földhöz vágásáig, megtiprásáig nehezítik. Ugyanakkor a könyv olvashatóságának kérdésén túlmutat az a néhány gondolat, amelyet ebben az avantgárd formai eszközökkel is túlterhelt könyvben olvashatunk. A betűtípusok, méretek, nyelvi ábrák, szimbólumok tudatos használata mind-mind azt a célt szolgálják, hogy a személyiség nélküli én, az egyetemes lét mélységei feltárulhassanak. Maga a cím is erre utal; az *antracit* a legősibb kőszénfajta, a föld mélyére süllyedt, már-már kristálytiszta kőzet.

A szándék tehát *alapvető*, amit matematikai-számmisztikai, valamint asztrológiai fejtegetések bizonygatnak. Emellett a görög, egyiptomi, germán és kelta mitoló-

gia alakjait is felhasználja; akár a mitológikus sémákat, szimbólumokat, akár az istennevek jelentéstani összefüggéseit vizsgálja, a lényeg mégis átérződik a szövegből: más perspektívából kell néznünk a világot. Egyfajta *Szent Színtre* kell eljutnunk, ahol megvalósítható az *Ontológiai Ön-Teológia*. Az, hogy ez a világszemlélet milyen (kell legyen), arra több helyen több lehetőséget kínál, így a Jó és a Rossz dualizmusát, az univerzum egységének tanát, azonban mindent áthat a transzcendencia.

Bréda Ferenc a könyv végén egyfajta összegzést ad, de ezt már három rövid, hagyományos értelemben vett esszében teszi. Ezekben a metafizika ellen és mellett felhozható érveket mérlegeli, kialakítva a maga álláspontját, mely szerint a racionális metafizika a nyugati civilizációval egyetemben haldoklik, ugyanakkor az ember még mindig kérdez. A metafizikára tehát szükség van, azonban onto-teológiai, valamint teleológiai síkon mozogva, akár mantrikus vagy más keleti, misztikus irányzatokhoz hasonlóan kell már a kérdéseket feltenni és a válaszokat keresni.

Nem a gondolatok eredetiségén van a hangsúly, hanem azok mélységén, illetve a nyelvi ábrázolás szuggesztivitásán. Abból, hogy néhol a kifejezés megerőszkolja az amúgy eklektikus mondanivalót, hiba lenne azt a következtetést levonni, hogy fércművel állunk szemben. Az ön-életrajzi utalásokon túl, az általános

szemlélet sugalmazásán innen profán mondanivalója is van a könyvnek, amely azonban az erdélyi (és határontúli, -innyi) létről szól, arról, hogy a közösség fontosságának felismerése vezetheti az egyént az Én-ből a Mi-be, a Misztikába, a Mitológiába, ahol a múlt megőrződik, a jövő megkonstruálódik a jelenben.

SZALAI ZSOLT

(Erdélyi Híradó Kiadó, Kolozsvár, 2002,
196 oldal)

GRANDPIERRE ATTILA:

Az élő világegyetem könyve

Babits Mihály így vall *A lírikus epilógja* című versében: „a mindenséget vágyom versbe venni, / de még tovább magamnál nem jutottam”. Grandpierre Attila is a mindenség, a világegyetem lényegét ostromolja, tudományos megfigyeléseit és kérdésfeltevéseit költői erővel és hévvel támogatva. Magánál, magunknál tovább jutni pedig nem is szándékozik, hiszen könyvének egyik legfontosabb alapvetése, hogy a világegyetem bennünk folytatódik, részesei és információinak felhasználói vagyunk, ahogy fának a levél. Vagyis csak akkor kerülünk távol a mindenségtől, a természettől, így lényegünkötől, ha nem akarjuk vagy nem